

COURT FOR INTERGENERATIONAL CLIMATE CRIMES

ĐỒNG CHÍ

НЫБЖЬЭГҮ

CAMARADE

सहयुध्वा

EXPOSITIE DATA

25 SEPT '21
16 JAN '22

COURT FOR INTERGENERATIONAL CLIMATE CRIMES

Court for Intergenerational Climate Crimes (CICC)
is een project van Radha D'Souza en Jonas Staal,
in opdracht van Framer Framed, Amsterdam.

OPENING

24 SEPT '21

Inauguratie van de *Court for
Intergenerational Climate
Crimes (CICC)*

HOORZITTINGEN

28–31
OKT '21

Kameraden in verleden,
heden en toekomst vs.
Unilever, ING, Airbus en
de Nederlandse staat

RECHTERS

Radha D'Souza
Sharon H. Venne
Nicholas Hildyard
Rasigan Maharajh

INTRODUCTIE

DOOR JOSIEN PIETERSE EN CAS BOOL

De afgelopen jaren heeft Framer Framed een bijdrage geleverd aan de discussie over het dekoloniseren van instituties. Kunstenaars en curatoren hebben werken en tentoonstellingen gemaakt die met andere ogen naar de geschiedenis kijken. Ze hebben alternatieve perspectieven op deze geschiedenissen geboden en nagedacht over andere mogelijke toekomst. Instituties – die binnen het bereik van maatschappelijke verantwoording liggen – werden aangesproken omdat ze publieke infrastructuur van representatie vormen, bijvoorbeeld in musea, archieven en onderwijsinstellingen.

Buiten dit domein van sociale verantwoordelijkheid, beschikt onze complexe wereld over structuren die zich niet altijd organiseren binnen een democratisch kader, die moeilijk bereikbaar en aanspreekbaar zijn, zoals digitale machtssystemen of de financiële- en grondstoffenmarkt. Deze machtige infrastructuur worden niet direct door staten of overheden aangestuurd. Het zijn systemen die eveneens onderliggende historische en hedendaagse machtsrelaties blootleggen, maar die we moeilijk kunnen bevatten en ter verantwoording

kunnen roepen. Hoewel deze systemen verbonden zijn met de publieke wereld – door vertegenwoordiging in instellingen waarmee ze ons dagelijks leven op verschillende manieren verbinden en beïnvloeden – kennen ze hun eigen logica buiten publieke, democratische en transparante waardenkaders om. Ze maken deel uit van onze sociaal-maatschappelijke ervaringswereld maar we kunnen ze niet beïnvloeden via de democratische wegen die ons als burgers ter beschikking staan. Dit wordt vooral urgent omdat deze systemen, samen met hun koloniale fundamenten, de koers bepalen voor de klimaatcrisis.

Er zijn steeds meer kunstenaars die de behoefte voelen om deze systemen van onrecht aan te pakken en ter verantwoording te roepen. Dit doen ze in nauwe samenwerking met onderzoekers, activisten en journalisten. Deze kunstenaars zoeken naar een waarheid die vaak wordt onthuld door de politiek van bewijs en de wijze van representatie te onderzoeken. Radha D'Souza en Jonas Staal kunnen als zo'n kunstonderzoeksteam worden gezien. De afgelopen twee jaar hebben zij, in nauwe samenwerking met het team van Framer Framed, onderzoek gedaan voor de *Court for Inter-generational Climate Crimes* (CICC). Dit kunstproject neemt de vorm aan van een rechtbank waar staten en bedrijven verantwoordelijk kunnen

worden gehouden, niet alleen voor het hier en nu, maar ook voor de gevolgen van hun handelen voor toekomstige generaties.

Tijdens het onderzoeksproces ontmoetten we activistische organisaties van over de hele wereld en leerden van hun verhalen en hun strijd tegen de gedragingen van bedrijven. De CICC-hoorzittingen worden een arena om deze kennis met een breder publiek te delen. Met gedegen onderbouwing, door middel van bewijs van deze organisaties en op basis van uitgebreid onderzoek, wordt een nieuwe realiteit van het klimaatrecht tot stand gebracht. Deze realiteit, gesitueerd binnen het domein van de kunst, wordt geënceneerd met de hoop dat het een bruikbare invloed zal hebben op bedrijven en gerechtelijke systemen terwijl ze opereren in het openbare leven en in het licht van de ineenstorting van het klimaat.

Dit werk onderzoekt hoe we de mystificerende en ingewikkelde constructies van bedrijven kunnen doorgronden en hun onderliggende waarden zichtbaar kunnen maken om daar een ander waardenkader tegenover te kunnen stellen. Maar het is tevens kritisch ten opzichte van het juridische systeem zelf, dat met een intergenerationele verantwoordelijkheid of alternatieve kennisystemen maar moeilijk uit de voeten kan. Vandaar dat er ruimte wordt geboden aan lokale en inheemse kennis, basis-

democratische structuren zoals burgerjury's en -fora en eigen alternatieve media (tactical media). Het project is kortom een vorm van verzet tegen dominante kaders en de daarbij behorende normen: grote ongelijkheid, klassenonrecht, privatisering, ontduiking van bijdragen aan publieke middelen. Als collectieve verzamelplaats in Framer Framed is de CICC ook een poging om een individueel gevoel van machteloosheid tegen te gaan. Het bewijsmateriaal dat voor het Hof wordt gepresenteerd, richt zich niet alleen op klimaatmisdaden en hun rampzalige gevolgen, maar brengt ook wezenlijke alternatieven voort die de mogelijkheid van een toekomst "bewijzen". Een mogelijkheid die afhankelijk is van de ontwikkeling van een nieuw klimaatrechtvaardigheids-systeem waarin verleden, heden en toekomst gelijkwaardig zijn.

Voor Framer Framed is het project van D'Souza en Staal belangrijk omdat het de kunstinstelling transformeert tot een sociale ruimte. Een waarin niet alleen reflectie kan plaatsvinden, maar ook nieuwe vormen van geëngageerd handelen kunnen worden verbeeld en in praktijk worden gebracht. De grootschalige installatie omvat een interactief programma van hoorzittingen in de klimaatrechtbank, waarbij zowel lokale als internationale zaken worden behandeld. Dit schept letterlijk een nieuw "kader" voor het vraagstuk van klimaatrecht dat recht doet aan de brandende urgentie van dit moment.

COURT FOR INTERGENERATIONAL CLIMATE CRIMES

De *Court for Intergenerational Climate Crimes* (CICC) is een samenwerking tussen de Indiase academicus, schrijver, advocaat en activist Radha D'Souza en de Nederlandse kunstenaar Jonas Staal in de vorm van een "meer dan menselijk tribunaal" om intergenerationele klimaat misdaden te vervolgen.

Het juridische kader van de CICC is gebaseerd op D'Souza's boek *What's Wrong with Rights?* (Pluto Press, 2018) dat een kritische analyse van neoliberale juridische instellingen geeft. In plaats van rechten als individueel eigendom te beschouwen, stelt D'Souza voor om het huidige rechtenregime te heroverwegen om de realiteit van onderlinge afhankelijkheid tussen mensen en niet-mensen in gedeelde ecosystemen te erkennen. Als de rechten van een rivier worden geschonden, worden ook de rechten van alle dieren, planten en mensen die in onderlinge afhankelijkheid met die rivier leven geschonden, zowel in het heden als in de toekomst. Rechten kunnen dus nooit geïndividualiseerd worden, maar moeten als onderling

afhankelijk en intergenerationeel worden beschouwd. Op deze manier overstijgt het concept van rechten de betekenissen die de kapitalistische moderniteit eraan geeft.

Van 28 tot en met 31 oktober organiseert de CICC hoorzittingen waarin aanklagers en getuigen bewijs zullen presenteren van intergenerationele klimaat misdaden die bedrijven en staten in samenspel hebben gepleegd. Dit wordt gevolgd door de presentatie van bewijs van alternatieve vormen van collectieve actie ter verdediging van intergenerationele klimaat rechtvaardigheid. Het CICC richt zich op in Nederland geregistreerde bedrijven – zoals Unilever, Airbus en ING – en op de wettelijke kaders, zoals bilaterale handelsovereenkomsten, die zijn opgesteld door het Nederlandse staatsstelsel ter ondersteuning van bedrijven.

De CICC heeft tot doel bewijs te presenteren van klimaat misdrijven uit het verleden en in het heden door hun impact in het hier en nu en op het planetaire leven van de toekomst te

beoordelen. Als zodanig verwerpt het tribunaal lineaire, geatomiseerde, geïndividualiseerde en tegenstrijdige principes die ten grondslag liggen aan het huidige rechtssysteem en probeert in plaats daarvan kameraadschappelijke banden aan te gaan met voorouders en nazaten over verschillende tijdlijnen.

Naast aanklagers, getuigen en het publiek, bestaat het tribunaal uit een ecologie van uitgestorven dieren, planten en ammonietfossielen. Er wordt naar ieder van hen, in een andere taal, verwezen als "kameraad". Deze niet-menselijke voorouders zijn zowel het bewijs van intergenerationele klimaatcriminaliteit in het verleden als getuigen van de collectieve inspanning van de CICC om bij te dragen aan intergenerationele klimaat rechtvaardigheid in het heden en in de toekomst.

De gerechtelijke procedures worden geleid door vier rechters: Radha D'Souza, Sharon H. Venne, Nicholas Hildyard en Rasigan Maharajh. Bewijsstukken en presentaties zullen worden gegeven door individuen en vertegenwoordigers van collectieven van onder andere Blue Planet Project, The Centre for Research on Multinational Corporations (SOMO), Global Legal Action Network (GLAN), Kenya Land Alliance, Oyu Tolgoi Watch (OT Watch Mongolia), Pueblos Indígenas Amazónicos Unidos en Defensa de sus Territorios (PUINAMUDT), Réseau

d'Information et d'Appui aux ONG Nationales (RIAO-RDC), Stop Wapenhandel – European Network Against Arms Trade, Synergie Nationale des Paysans et Riverains du Cameroun (SYNAPARCAM), Vettiver Collectief, WALHI West Java (Friends of the Earth Indonesia), Watch The Med.

BESCHRIJVING WERK

COURT FOR INTERGENERATIONAL CLIMATE CRIMES, 2021

INSTALLATIE

De *Court for Intergenerational Climate Crimes* (CICC) bestaat uit een gefragmenteerde houten constructie die is gemodelleerd als een landschap binnen de tentoonstellingsruimte van Framer Framed en is ontwikkeld in nauwe samenwerking met architect Paul Kuipers. Het ontvouwt zich als een curve van verschillende hoogtes met in het midden een verzamelplaats waar aanklagers, getuigen en rechters toe zullen zien op openbare hoorzittingen tegen transnationale bedrijven en staten die worden beschuldigd van intergenerationale klimaatmisdaden.

Het hof wordt permanent bewoond door verschillende uitgestorven soorten. In het midden van de rechtbank bevindt zich een plas van ongeraffineerde olie – fossiele brandstof – met in het midden daarvan een stenen ammonietfossiel van een familie van octopussen en inktvissen die - net zoals wij nu worden geconfronteerd met de 6e massa-extinctie in de vorm van de huidige ineenstorting van het ecosysteem - tijdens de 5e massa-extinctie 66 miljoen jaar geleden omkwamen. De aanwezigheid van het fossiel in de olie benadrukt de realiteit van het “fossiel” in fossiele brandstoffen: miljoenen jaren van geaggregeer-

de dieren en planten veranderden in de olie die het raciale kapitalisme nu verbrandt om de vooruitgang in het heden te versnellen en zodoende een leefbare toekomst onmogelijk maakt.

Door middel van de installatie stelt de CICC een “meer-dan-menselijk” tribunaal voor: een ruimte die de nadruk legt op kameraadschap en onderlinge afhankelijkheid van generatie op generatie tussen menselijke en niet-menselijke werkers in het ecosysteem en hun geschonden biosfeer. In plaats van de fossielen van een diep verleden te verbranden, wil de CICC de scheiding tussen mens en natuur overstijgen, de nadruk leggen op gedeelde banden in de strijd tegen het raciale en ecocidale kapitalisme (en zijn bedrijfs- en staatsagenten) om zo iedereen te verzekeren van een toekomst.

UKPART

동무

សមមិត្ត

HAK':AYEY

JEPE

INHÕBIKWA

HOA

JAALLE

COMRADES IN EXTINCTION, 2020-21

BORDEN, SPANDOEKEN, FOSSIELEN

De *Court for Intergenerational Climate Crimes* (CICC) wordt permanent bewoond door verschillende uitgestorven soorten dieren, planten en ammonietfossielen die geplaatst zijn op metalen staven. In de rechtbank vormen ze het bewijs van uitsterven in het verleden, terwijl ze ook getuigen zijn van de inspanningen van de CICC om bewijs te leveren van intergenerationale klimaatmisdaden en hoe het intergenerationale klimaatrechtvaardigheid in het heden tot stand brengt om alternatieve toekomsten mogelijk te maken.

De verschillende diersoorten die, vanaf het begin van het kolonialisme tot nu, zijn uitgestorven door klimaatcriminaliteit worden verbeeld in vijftig schilderijen die zijn afgedrukt op canvas en op borden zijn gemontereerd. D'Souza en Staal wijzen erop dat klimaatcriminaliteit niet begon tijdens de eerste of tweede industriële revolutie, maar met het kolonialisme. De gelegaliseerde vernietiging, diefstal en slavernij van mensen, dieren, planten en grondstoffen, markeert de eerste golven van uitsterven, zowel van levensvormen als van culturen en hun talen. De oorsprong van intergenerationale klimaatcriminaliteit begint op het moment dat de levende wereld wordt omgezet in (koloniaal) eigendom.

Op de borden wordt elk dier in een andere taal "kameraad" genoemd. Het gebruik van het woord "kameraad" duidt op hun politieke zelfbeschikking als mede-ecosysteemwerkers met wie mensen in onderlinge afhankelijkheid leven. Deze manier van aanspreken eert kameraadschappelijke banden met niet-menselijke voorouders maar reflecteert ook op hun verdwijning en dient als een beschuldiging tegen de staten en transnationale bedrijven die verantwoordelijk zijn voor hun vernietiging. Het gebruik van verschillende talen markeert tevens de relatie tussen klimaatcriminaliteit en de vernietiging van culturen; de dood van dieren, planten en de ecosystemen waar ze deel van uitmaken wordt vergezeld door de dood van traditie, taal, herinnering en levensvormen die een inherent onderdeel vormden van deze kameraadschappelijke ecosystemen.

In de installatie van het CICC worden de uitgestorven planten afgebeeld op twintig geweven banners. Als je dichterbij komt, kun je de verbandmiddelen zien die wetenschappers gebruikten om de uiterlijke vorm van de gedroogde exemplaren in archieven te behouden: menselijke prothesen om de spookachtige aanwezigheid vast te leggen van levensvormen die verloren zijn gegaan onder het raciaal-ecocide

Radha D'Souza en Jonas Staal, *Court for Intergenerational Climate Crimes* (2021)

14 Radha D'Souza en Jonas Staal, *Court for Intergenerational Climate Crimes* (2021)

kapitalisme. In plaats van het Latijnse naamgevingssystemen te gebruiken, wordt elke plant- en diersoort “kameraad” genoemd om zo in tegenstelling tot de extractivistische classificatie hun banden met niet-menselijke levensvormen te bestendigen. Want tragisch genoeg is de geschiedenis van koloniale “ontdekkingen” in de zogenaamde “Nieuwe Wereld” van deze planten inherent verbonden met hun uitsterven. Kameraadplanten en kameraaddieren zijn geen eigendom, maar menselijke en niet-menselijke medebepalers in de collectieve politieke strijd om het ecosysteem.

Tussen de uitgestorven planten en dieren vind je ammonietfossielen uit de Marokkaanse regio Agadir die zijn omgekomen bij de 5e massa-extinctie, net zoals wij geconfronteerd worden met de 6e massa-extinctie. Het zijn fossielen zoals wij fossielen in wording zijn. Tegelijkertijd vertegenwoordigen ze het fossiel in fossiele brandstoffen. In plaats van de fossielen te verbranden, wat een gemeenschappelijke overleving ontzegt, kunnen we leren van deze gefossiliseerde aardse herinneringen omdat ze miljoenen jaren tastbaar maken: diepe verledens die de noodzaak opwekken om te strijden voor een diepe toekomst voor iedereen.

COURT FOR INTERGENERATIONAL CLIMATE CRIMES, 2021

VIDEO

Wanneer de *Court for Intergenerational Climate Crimes* (CICC) niet in gebruik is, wordt op de vier hoofdschermen in het midden van de installatie een video afgespeeld. In de video introduceert Radha D'Souza het alternatieve juridische kader van de CICC dat niet alleen klimaat misdaden uit het verleden aankaart maar ook klimaat misdrijven vervolgt namens ongeboren menselijke en niet-menselijke kameraden van de toekomst.

Radha D'Souza en Jonas Staal, *Court for Intergenerational Climate Crimes, Video* (2021)
Filmstill: Ruben Hamelink

Radha D'Souza en Jonas Staal, *Court for Intergenerational Climate Crimes, Video* (2021)
Filmstill: Ruben Hamelink

SCHEMA HOORZITTINGEN

28-30 OKTOBER | 13:00-18:00

Alle hoorzittingen zijn in het Engels en gratis bij te wonen.

Van 28 t/m 31 oktober 2021 vinden in de *Court for Intergenerational Climate Crimes* (CICC) openbare hoorzittingen plaats tegen verschillende transnationale bedrijven en de medeplichtigheid van de Nederlandse staat aan intergenerationale klimaatcriminaliteit. De nadruk zal worden gelegd op het snijvlak van klimaatcriminaliteit met milieuvervuiling, woestijnvorming, racisme, massale ontheemding van mensen, het militair-industriële complex en andere vormen van intergenerationale klimaatcriminaliteit. Wanneer we de scheiding tussen mens en natuur afwijzen, zoals de CICC voorstelt, kan een misdaad tegen de natuur nooit op zichzelf staan omdat het altijd raakvlakken heeft met bredere politieke, economische, militaire en ideologische belangen.

OKTOBER 28, 13:00-18:00

KAMERADEN IN VERLEDEN, HEDEN EN TOEKOMST VS. DE NEDERLANDSE STAAT

In deze zaak wordt de Nederlandse staat aangeklaagd voor het tot stand brengen van bilaterale handelsovereenkomsten als juridisch kader ten behoeve van transnationale ondernemingen en de staat zelf. Bilaterale handelsovereenkomsten zullen worden uitgelegd en er zal bewijs worden gepresenteerd over de ecologische en sociale effecten van dergelijke overeenkomsten op ecosystemen en gemeenschappen in Bolivia, Peru en Mongolië.

MET BIJDRAGEN VAN

- Blue Planet Project
- Oyu Tolgoi Watch (OT Watch Mongolia)
- Pueblos Indígenas Amazónicos Unidos en Defensa de sus Territorios (PUINAMUDT)
- The Centre for Research on Multinational Corporations (SOMO) o.a.

OKTOBER 29, 13:00-18:00

KAMERADEN IN VERLEDEN, HEDEN EN TOEKOMST VS. UNILEVER

In deze zaak worden Unilever en de Nederlandse staat aangeklaagd door getuigen uit India, de Republiek Congo en Kenia, voor het plegen van verschillende soorten klimaatcriminaliteit door middel van destructieve activiteiten zoals kwikvergiftiging van rivieren, landbouw monoculturen en het actief ondermijnen van democratische instellingen.

MET BIJDRAGEN VAN

- Kenya Land Alliance
- Réseau d'Information et d'Appui aux ONG Nationales (RIAO-RDC)
- Vettiver Collective o.a.

OKTOBER 30, 13:00-18:00

KAMERADEN IN VERLEDEN, HEDEN EN TOEKOMST VS. ING

In deze zaak wordt ING aangeklaagd voor het opzetten van financiële syndicaten en kartels om ecodiale en sociaal ontwrichtende activiteiten van transnationale bedrijven te financieren; en wordt de Nederlandse staat aangeklaagd voor het tot creëren van de wettelijke kaders die de activiteiten van ING vergemakkelijken en voor het profiteren daarvan. Getuigen uit onder andere Indonesië en Kameroen zullen bewijzen aandragen van de impact van ING-financiering en inves-

teringen in kolencentrales, palmolie-productie en ontbossing.

MET BIJDRAGEN VAN O.A.:

- Synergie Nationale des Paysans et Riverains du Cameroun (SYNAPARCAM)
- The Centre for Research on Multinational Corporations (SOMO)
- WALHI West Java (Friends of the Earth Indonesia)
- o.a.

OKTOBER 31, 13:00-18:00

KAMERADEN IN VERLEDEN, HEDEN EN TOEKOMST VS. AIRBUS

In deze zaak wordt Airbus Industries aangeklaagd voor het ontwerpen, vervaardigen en verhandelen van destructieve wapens, waaronder gevechtswliegtuigen, bewakingsapparatuur en andere oorlogswapens, met verwoestende ecologische en sociale gevolgen in het Globale Zuiden. Door getuigen van campagnes voor wereldwijde gerechtigheid uit onder andere Italië en Jemen zal bewijs worden gepresenteerd over de ecologische en

sociale effecten van Europese oorlogen met behulp van Airbus-technologieën die dodelijke gevolgen hebben voor het milieu, vluchtelingen en asielzoekers en de bevolking van Jemen.

MET BIJDRAGEN VAN

- Global Legal Action Network (GLAN)
- Stop Wapenhandel (European Network Against Arms Trade – NL)
- Watch The Med
- o.a.

THE INTERGENERATIONAL CLIMATE CRIMES ACT

Statuut Intergenerationele Klimaatmisdaden [2021 (christelijk); 1443 (islamitisch), Pilava (Tamil), 2078 (Gujarat), 1943 (West-India), 2564 (Thailand), 1400 (Perzië), 5782 (Hebreeuws), 4718 (China), 110 (Noord-Korea)]

28 oktober 2021 van de christelijke kalender en bijbehorende data, maanden en jaren in alle andere kalenders.

STATUUT TER AFSCHAFFING VAN INTERGENERATIONELE KLIMAATMISDADEN, TOTSTANDKOMING VAN INTERGENERATIONELE RELATIES VAN SOLIDARITEIT EN KAMERAADSCHAPPELIJKHEID TUSSEN MENSEN EN NIET-MENSELIJKE SOORTEN, OPRICHTING VAN HET HOF VOOR INTERGENERATIONELE KLIMAATMISDRIVEN (COURT FOR INTERGENERATIONAL CLIMATE CRIMES) EN BEPALING VAN MAATREGELEN OM HET MISBRUIK VAN RELATIES TUSSEN GENERATIES EN TUSSEN SOORTEN IN HET VERLEDEN DOOR BEPAALDE PERSONEN TE HERSTELLEN.

UITGEVOERD DOOR DE VERGADERING VAN ALLE AANWEZIGEN, IN NAAM VAN DE MENSELIJKE EN NIET-MENSELIJKE VOORoudERS, MOEDER AARDE EN DE KOSMOS, EN DOOR HET GEZAG VAN DE AANWEZIGEN IN DEZE VERGADERING IN HUN HOEDANIGHEID ALS DE VOORoudERS VAN TOEKOMSTIGE GENERATIES: -

1. TITEL EN INWERKINGTREDING

Dit Statuut wordt het Statuut Intergenerationele Klimaatmisdaden genoemd. Het Statuut treedt in werking op 28 oktober 2021 van de christelijke kalender en overeenkomstige data, maanden en jaren in andere kalenders.

2. INTERPRETATIE | In dit Statuut:

2(1) Onder “klimaat” wordt verstaan de omstandigheden die nodig zijn voor de reproductie van elke soort, inclusief maar niet beperkt tot:

- a. Weerpatronen in een gebied binnen de levende herinnering van mensen;
- b. Weerpatronen in een gebied die in het verleden nodig waren voor niet-menselijke soorten om te overleven;
- c. Weerpatronen in een gebied die nodig waren voor de mens om de omstandigheden te reproduceren die nodig zijn voor het individuele, sociale en culturele leven;
- d. Ecologische omstandigheden die nodig zijn voor de reproductie van verschillende soorten;
- e. Sociaalecologische omstandigheden die nodig zijn om wederkerige relaties tussen mensen en niet-menselijke soorten in stand te houden;
- f. Sociale omstandigheden die nodig zijn voor het voortbestaan van menselijke samenlevingen en culturen.

2(2) Onder “mensen” wordt een concept-afhankelijk kuddedier verstaan dat reeds bestaande concepten nodig heeft om met de wereld om hen heen om te gaan en de capaciteit bezit oordeel te vellen en om individueel en collectief gedrag te herzien, opnieuw te beoordelen, aan te passen, te veranderen, modificeren en te verwerpen op een manier die al dan niet in het belang is van toekomstige generaties mensen en/of niet-mensen.

2(3) “Intergenerationeel” omvat alle verleden, tegenwoordige en toekomstige generaties.

Voor de toepassing van dit Statuut wordt verduidelijkt dat:

- a. De term intergenerationeel niet beperkt is tot een enkele stap in de lijn van afstamming van een voorouder;
- b. De betekenis van een generatie niet beperkt is tot dertig jaar of een ander vastomlijnd aantal jaren;
- c. Een generatie voor verschillende soorten een verschillende tijdsduur kan hebben;
- d. Intergenerationele relaties, relaties omvatten tussen mensen, tussen niet-menselijke soorten en tussen mensen en niet-menselijke soorten;

2(4) Onder “rechtspersonen” worden juridische artefacten verstaan die zijn opgesteld door een groep bevoegde personen met als doel hun ecologische, sociale en juridische aansprakelijkheid en verantwoordelijkheden die voortvloeien uit hun activiteiten te beperken.

- a. Voor de toepassing van dit Statuut is een op basis van een grondwet opgerichte staat een rechtspersoon.

2(5) Onder “marktgerichte gemeenschappen” worden groepen mensen verstaan die verenigingen, juridische entiteiten, vrijwillige zelfhulpgroepen of andere vakbonden vormen met als doel het kopen en verkopen of verhandelen op markten die zijn opgericht voor dergelijke transacties en activiteiten die verband houden met de transacties.

2(6) “Niet-menselijke soorten” zijn alle andere verleden, tegenwoordige en toekomstige soorten die leven, hebben geleefd of in de toekomst zullen leven;

- a. Ter verduidelijking omvatten niet-menselijke soorten alle natuurlijke fenomenen zoals waterlichamen inclusief rivieren, beekjes, beken, vijvers, meren, zeeën en oceanen; rotsformaties waaronder bergen, heuvels, bergketens, grotten, ravijnen en dergelijke; plantensoorten van elke variëteit en elke andere levensvorm die onderworpen is aan zijn wetten waaronder geboorte, dood, verval en regeneratie;
- b. Mensen en niet-menselijke soorten kunnen min of meer gedeelde eigenschappen en kenmerken hebben.

2(7) Onder “persoon” wordt elk levend wezen verstaan dat onderworpen is aan de wetten van het leven, d.w.z. de cycli van geboorte, leven, dood en regeneratie gedurende perioden die bij elke soort passen.

- a. “Persoon” is niet gelijk aan een “rechtspersoon”, d.w.z. juridische artefacten die door de wet zijn voorzien van menselijke eigenschappen.

2(8) Onder “plaatsgebonden gemeenschappen” worden groepen mensen verstaan die op een plek wonen, inclusief een regio, gebied, of plaats, en op grond daarvan een gemeenschap vormen.

- a. “Plaatsgebonden gemeenschappen” kunnen verschillen in grootte, aantal mensen en/of schaal van activiteiten;

b. “Plaatsgebonden gemeenschappen” kunnen gezamenlijk de meest effectieve manieren bepalen om hun verantwoordelijkheden van voorgedij over huidige en toekomstige generaties en hun natuur vorm te geven, en hun gemeenschappen en hun ecologieën te besturen en beheren in overeenstemming met de bepalingen van s.5 van dit Statuut.

2(9) De interpretatie van woorden en betekenissen in ieder statuut dat door een juridische entiteit is aangenomen, moet in overeenstemming zijn met de betekenis van de termen in s.2 en de doelen en doelstellingen van dit Statuut.

3. INTERGENERATIONALE KLIMAATMISDAAD

3(1) Er wordt een “intergenerationele klimaatmisdaad” gepleegd wanneer een groep personen die optreedt als een enkele “rechtspersoon” in naam van een juridische entiteit zoals gedefinieerd in s.2(4), onder de door henzelf vastgestelde wetten handelingen verricht en/of nalatig is, of in het verleden betrokken is geweest bij handelingen en/of nalatigheid, die schade toebrengt of heeft gebracht, of bijdragen of hebben bijgedragen aan de vernietiging, schending of anderszins een nadelige invloed hebben of hebben gehad op de voorwaarden die nodig zijn voor de reproductie van een soort, inclusief maar niet beperkt tot:

- a. Handelingen en/of nalatigheid die, in het verleden en/of het heden, op korte of lange termijn schade toebrengen of bijdragen/bijdroegen aan de aantasting, vernietiging, schending of anderszins een nadelige invloed hebben/hadden op weerpatronen;
- b. Handelingen en/of nalatigheid die, in het verleden en/of heden, schade toebrengen/toebrengen, of bijdragen/bijdroegen aan de vernietiging, schending of anderszins een nadelige invloed hebben/hadden op weerpatronen in een gebied waardoor het voortbestaan van niet-menselijke soorten bemoeilijkt of onmogelijk is of is geworden;
- c. Handelingen en/of nalatigheid die, in het verleden en/of heden, schade toebrengen/toebrengen, of bijdragen/bijdroegen aan de vernietiging, schending of anderszins een nadelige invloed hebben/hadden op relaties van wederzijdse afhankelijkheid en wederkerigheid tussen soorten of binnen soorten, menselijk of niet-menselijk; en/of vijandige relaties tussen hen doen/hebben laten ontstaan;
- d. Handelingen en/of nalatigheid die, in het verleden en/of heden, mensen verdrijven/verdreven, gemeenschappen verdelen/verdeelden en culturen vernietigen/vernietigden.

4. HOF VOOR INTERGENERATIONELE KLIMAATMISDADEN (COURT FOR INTERGENERATIONAL CLIMATE CRIMES)

4(1) Op grond van dit Statuut wordt een Hof voor Intergenerationele Klimaat misdaden opgericht.

4(2) Het Hof heeft de bevoegdheid om aanklachten te behandelen met betrekking tot intergenerationele klimaat misdaden gepleegd in het verleden en heden, en handelingen die gevolgen hebben voor toekomstige generaties van personen die namens henzelf en/of hun gemeenschappen en/of hun voorouders, en/of niet-menselijke soorten, en/of toekomstige generaties handelen.

4(3) Het Hof kan bewijs ontvangen, getuigen horen en onderzoeken doen die nodig kunnen zijn om werkelijk en substantieel recht te doen aan mensen en niet-menselijke soorten, in het verleden, het heden en de toekomst.

4(4) Alle hoorzittingen zijn in openbare zitting.

5. SANCTIES VOOR INTERGENERATIONALE KLIMAATMISDADEN

5(1) “Rechtspersonen” zoals gedefinieerd in s.2(4) die zich bezighouden met of betrokken zijn bij intergenerationale klimaatmisdaad, worden ontbonden en ontdaan van hun rechtspersoonlijkheid.

5(2) Bij ontbinding van een rechtspersoon worden de menselijke personen die handelen in naam van de rechtspersoon en medeplichtig zijn aan en/of aanzetten tot intergenerationale klimaatmisdaad op grond van s.3 van dit Statuut, automatisch ontheven van hun bevoegdheid om in naam van die rechtspersoon op te treden.

5(3) Dergelijke menselijke personen, met inbegrip van managers, leidinggevendenden, functionarissen en ander personeel, die op het moment van ontbinding in dienst waren van de rechtspersoon, komen in aanmerking om zich op elke plaats aan te sluiten bij een Plaatsgebonden Gemeenschap, onder voorbehoud van acceptatie door de Gemeenschap, onder de voorwaarden en bepalingen die de Gemeenschap kan opleggen.

5(4) Het vermogen van de rechtspersoon wordt bij ontbinding maatschappelijk vermogen en wordt overgedragen aan de Plaatsgebonden Gemeenschap gelieerd aan de plaats waar het vermogen zich bevindt.

5(5) Plaatsgebonden Gemeenschappen mogen bepalen hoe zij de activa van ontbonden rechtspersonen in hun plaatsen, regio's, gebieden of lokaliteiten willen gebruiken, hergebruiken of niet gebruiken in overeenstemming met de principes van ecologische en sociale regeneratie en herstel zoals uiteengezet in dit Statuut.

6. ALGEMENE BEGINSELEN VOOR HET BESTUUR VAN PLAATSgebONDEN GEMEENSCHAPPEN

6(1) Plaatsgebonden Gemeenschappen kunnen gezamenlijk manieren bepalen om systemen van voogdij op te zetten om regeneratieve en herstellende relaties tussen mensen, tussen mensen en niet-menselijke soorten, waaronder dieren, planten, schimmels, water, bossen en land, op te bouwen en in stand te houden, met inachtneming van de algemene principes uiteengezet in deze sectie.

6(2) Plaatsgebonden Gemeenschappen zullen te allen tijde worden geleid door principes van herstel en regeneratie van natuur en culturen, met inbegrip van soorten, wateren, bossen, landerijen en menselijke gemeenschappen, indien nodig volgens de specifieke kenmerken van hun plaatsen, regio's, gebieden of lokaliteiten.

6(3) Plaatsgebonden Gemeenschappen zullen de verkoop van land, bossen, water en mineralen in hun plaatsen, regio's, gebieden of lokaliteiten verbieden bij de organisatie van hun voortbestaan en de productie van goederen en waren die nodig zijn voor hun gemeenschappen.

6(4) Plaatsgebonden Gemeenschappen zullen de directe of indirecte verkoop van menselijke arbeid van leden van hun gemeenschap verbieden.

6(5) Plaatsgebonden Gemeenschappen kunnen echter hun arbeidskracht gebruiken om met hun eigen natuur en ecologie te werken, voor zover de lokale omstandigheden dit toelaten, om goederen en waren te produceren voor verkoop buiten hun plaatsen, regio's,

gebieden of lokaliteiten.

6(6) Plaatsgebonden Gemeenschappen zullen in hun wetten ecologische relaties centraal stellen om voortbestaan te ondersteunen en onderlinge afhankelijkheid van soorten te koesteren.

6(7) Alle menselijke personen zullen posities van verantwoordelijkheid, zorg en gezag delen voor Plaatsgebonden Gemeenschappen en ecologieën van elke plaats, regio, gebied of lokaliteit binnen de bestuursstructuren van dergelijke Plaatsgebonden Gemeenschappen.

6(8) Plaatsgebonden Gemeenschappen zullen systemen voor geschillenbeslechting ontwikkelen om onenigheden binnen hun gemeenschap op te lossen.

6(9) Plaatsgebonden Gemeenschappen zullen systemen opzetten om hun natuur, ecologie, gemeenschappen en culturen te beschermen tegen vijandige aanvallen door rechtspersonen.

7. OVERGANGSBEPALING

7(1) Plaatsgebonden Gemeenschappen kunnen voor de korte en lange termijn overgangsbepalingen invoeren om de natuur, ecologie, gemeenschappen en culturen die door rechtspersonen zijn vernietigd, te herstellen en te regenereren. Dergelijke overgangsbepalingen kunnen het volgende omvatten:

- a. Noodplannen voor herstel en voortbestaan van menselijke en niet-menselijke soorten, wateren, bossen en land;
- b. Bepalingen voor de verdediging van plaatsen indien en alleen indien aangevallen of geschaad door personen die blijven handelen in naam van de ontbonden rechtspersonen;
- c. Afspraken over voogdij, inclusief aanpassingen en wijzigingen aan bestaande instellingen en entiteiten, waar dit tijdelijk nodig kan zijn.

7(2) Marktgerichte Gemeenschappen kunnen overgangsregelingen treffen voor de overgang van Marktgerichte Gemeenschappen naar Plaatsgebonden Gemeenschappen die zijn aangesloten bij specifieke plaatsen.

- a. Dergelijke overgangsregelingen kunnen voor een beperkte tijd de erkenning van marktassociaties en -organisaties inhouden;
- b. Dergelijke overgangsregelingen omvatten geen erkenning van rechtspersoonlijkheid of persoonlijkheid van rechtspersonen.

8. VASTSTELLING VAN INTERCOMMUNAUTAIRE SOLIDARITEIT EN SAMENWERKING

8(1) Plaatsgebonden Gemeenschappen zullen intracommunautaire en interregionale organen creëren voor het opzetten van systemen van solidariteit, support en samenwerking, en de bevordering van goede relaties tussen hun natuur, ecologie, gemeenschappen en culturen, inclusief hun niet-menselijke soorten, landen, wateren, bossen en mensen in hun regio's, gebieden en plaatsen.

8(2) De organen die zijn opgericht voor solidariteit en samenwerking tussen gemeenschappen zullen kennis, expertise en ervaringen delen met betrekking tot herstel en regeneratie van hun natuur, ecologie, gemeenschappen en culturen op basis van wederkerigheid en welzijn

van alle soorten in hun regio's of gebieden.

9. HERROEPING EN WIJZIGINGEN

9(1) Dit Statuut voorziet niet in de herroeping van de algemene beginselen van Plaatsgebonden Gemeenschappen.

9(2) Plaatsgebonden Gemeenschappen kunnen echter maatregelen nemen of wijzigingen invoeren die nodig kunnen zijn om uitvoering te geven aan de algemene beginselen vermeld in s.6, zoals de specifieke omstandigheden in hun plaatsen, regio's, gebieden of lokaliteiten vereisen.

---

¹The Intergenerational Climate Crimes Act is gepubliceerd door Radha D'Souza en Jonas Staal onder Creative Commons BY-NC-ND 4.0

EEN GESPREK TUSSEN RADHA D'SOUZA EN JONAS STAAL

Dit gesprek is een herpublicatie van de tekst 'Introduction to the *Court for Intergenerational Climate Crimes (CICC)*' gepubliceerd in *Errant Journal #2* over Slow Violence als onderdeel van een special over klimaatrechtvaardigheid onder redactie van Radha D'Souza en Jonas Staal en met bijdragen van de rechters van de CICC.

Jonas Staal: Jouw boek *What's Wrong With Rights?*¹ is het startpunt voor onze samenwerking aan de *Court for Intergenerational Climate Crimes (CICC)*. Hierin analyseer je hoe het liberale discours over rechten zich vertaalt naar het mensenrechtenregime. In plaats van het principe van het recht op zelfbeschikking te versterken, individualiseert het rechten als eigendom, waardoor bedrijven uiteindelijk als persoon kunnen worden gezien. Je beschrijft ook hoe het mensenrechtenregime door middel van internationale verkiezingswaarneming en schulden van de Wereldbank dwingende mechanismen kent waardoor andere vormen van maatschappelijke organisatie en levensvormen die een herverdeling van rechten noodzakelijk achten, worden ondermijnd. Om deze reden waarschuw je sociale bewegingen voorzichtig te zijn in te spelen op het narratief van het mensenrechtenregime omdat hierin het risico schuilt dat de machten die ze willen overstijgen juist worden versterkt. Kun je meer vertellen over wat een herverdeling van rechten zou inhouden in de context van intergenerationele klimaatrechtvaardigheid? En kun je nader ingaan op wat je omschrijft als 'de natuur als een relatie' die vraagt dat we rechten niet tot menselijke individuen beperken, maar ook onze onderlinge afhankelijkheid met niet-menselijke en andere dan-menselijke kameraden erkennen?

Radha D'Souza: In het boek schrijf ik over land en natuur als een relatie om zo bepaalde ideeën die zijn ontstaan tijdens de Europese Verlichting uit te dagen. In feodale samenlevingen stond het land centraal. Hoewel boeren en lijfeigenen werden uitgebuit, waren ze gebonden aan natuur, gemeenschap en plaats. De Europese Verlichting veranderde land en natuur in bezit en mensen in 'arbeidskracht'. De scheiding van natuur en mensen, vaak met geweld, veranderde beide in handelswaar - levende natuur en mensen werden 'dingen' die gekocht en verkocht konden worden op de vastgoed- en arbeidsmarkt. Ik noem deze gewelddadige breuk van de relatie tussen natuur en mensen en hun verdrijving van de plaatsen waarmee zij verbonden waren, 'de erfzonde' van het kapitalisme.

Een van de kenmerken van de menselijke soort is dat ze noodzakelijkerwijs door middel van werk met de natuur moeten omgaan om de voorwaarden voor het leven te scheppen. Deze eigenschap, de noodzaak om te werken om te bestaan, de noodzaak om met de natuur om te gaan om te leven, onderscheidt de menselijke soort van andere soorten. Als mensen met de natuur werken, vormen ze door hun werk een band met de natuur en met

---

¹ D'Souza, Radha. *What's Wrong With Rights? Social Movements, Law and Liberal Imaginations*. London: Pluto Press, 2018.

elkaar. Deze banden zijn de basis van gemeenschappen en plaatsen.

De Europese modernisering heeft die banden verbroken. Het transformeerde plaatsen in gebieden waarvoor door middel van het verlenen van burgerschap, toestemming van staten vereist is voor mensen om er te wonen en te werken. Mijn punt is, wat de wet ook mag zeggen over eigendom en arbeidsmarkten, de realiteit van het leven heeft keer op keer bevestigd, door crises na crises die de kapitalistische moderniteit heeft doorlopen, dat het niet mogelijk is om de voorwaarden te reproduceren die nodig zijn voor het menselijk leven wanneer de relatie tussen natuur en mensen wordt verbroken, of wanneer het een gewelddadige relatie is.

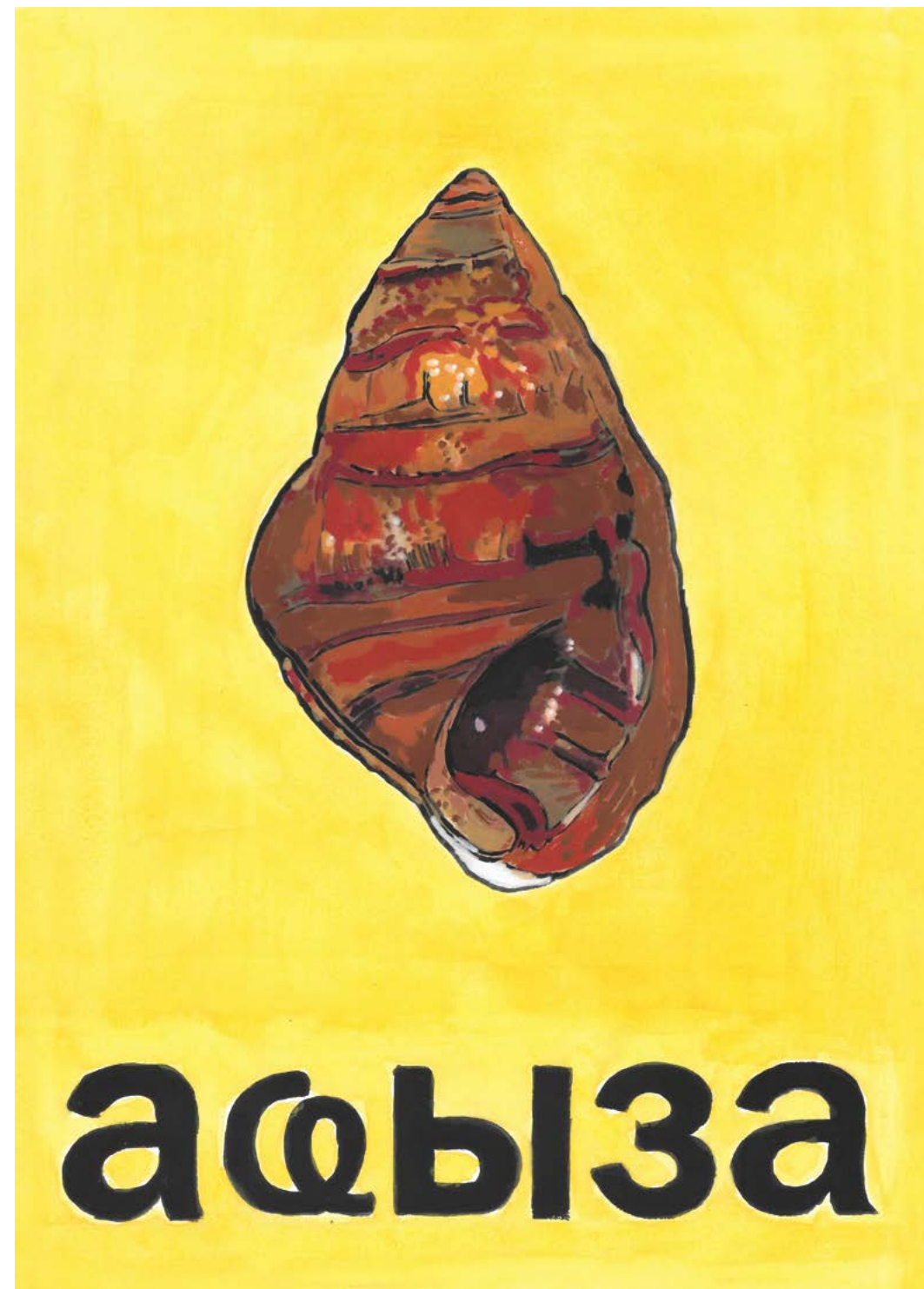
Mijn punt is dat de natuur en de mensen nooit zoals schoenen of overhemden handelswaar kunnen zijn. Mensen kunnen in de natuur werken, katoen verbouwen of leer maken en de overhemden en schoenen verkopen als producten van hun werk en betrokkenheid bij de natuur. Maar wanneer natuur en arbeid op zichzelf worden gekocht en verkocht, zoals sinds 'de erfzonde' is gebeurd, worden beide vernietigd. Dit is waar we vandaag de dag op wereldwijde schaal getuige van zijn.

Jij bent beeldend kunstenaar met een grote betrokkenheid bij sociale en mondiale rechtvaardigheid. Ik heb een

aantal van je projecten gezien en er actief aan deelgenomen, bijvoorbeeld in New World Summit – Utrecht (2016) en New World Embassy: Rojava (2016). Wat was het in *What's Wrong With Rights?* dat je artistieke en visuele verbeelding heeft aangewakkerd? Het boek is een academische beschouwing van het recht, een onderwerp dat velen als droog en moeilijk zullen ervaren. Hoe identificeerde je een artistiek potentieel in de ideeën die het boek ontwikkelt?

JS: Als mensen mij naar je boek vragen en wat de herverdeling van rechten betekent, niet als individueel eigendom maar als een collectieve onderneming, vat ik het altijd als volgt samen: wanneer de rechten van een rivier worden geschaad, worden eveneens de rechten van alle mensen, dieren en planten die in onderlinge afhankelijkheid van die rivier leven geschaad. Zo vernietig je de illusie dat rechten kunnen worden geïndividualiseerd: rechten zijn onderling afhankelijk en intergenerationeel, wat betekent dat onze acties in het heden zullen worden geërfd door ongeboren mensen, dieren en planten van de toekomst. Rechten kunnen niet worden geïndividualiseerd, maar ze kunnen ook niet worden gebonden aan de tijd waarin we leven en hebben betrekking op zowel voorouders als nageslacht.

Voor mij is dit begrip van de natuur-als-relatie essentieel bij het

nadenken over nieuwe vormen van emancipatorische organisatievormen die sociale rechtvaardigheid kunnen bewerkstelligen, en ik was enthousiast over het idee dat we enkele van je theoretische modellen zouden kunnen vertalen naar ruimtelijke vormen. Een idee heeft altijd een vorm. Het biedt de mogelijkheid om een idee niet alleen te bestuderen, maar er ook deel van uit te maken, het te belichamen en het op verschillende manieren in praktijk te brengen. Dit is hoe ik onze dialoog zie die heeft geleid tot de CICC: een alternatief, meer dan menselijk tribunaal om klimaatmisdaden van verleden, heden en toekomst te vervolgen, ter verdediging van een onderling afhankelijke ecologie van kameraadschap en een herverdeling van rechten - tegen wat je de 'erfzonde van het kapitalisme' noemt.

Als gevolg hiervan is de rechtbank waaraan we hebben gewerkt een soort ecologie op zich geworden - maar een die de schending die wordt veroorzaakt door raciaal kapitalisme niet ontkent. De helft van onze rechtbank zal worden ingenomen door mensen, de andere helft door afbeeldingen van uitgestorven planten en dieren, omgekomen sinds het begin van het kolonialisme - het moment dat je beschrijft als het daadwerkelijke begin van de klimaatcatastrofe - evenals ammonietfossielen: letterlijk de fossielen van de fossiele brandstof. De fossielen die door miljoenen jaren aanwezigheid op aarde zijn ontstaan

in de orm van vergane lichamen van dieren en planten en die nu worden verbrand om het heden te versnellen en een bewoonbare toekomst onmogelijk te maken. Ze vormen de niet-menselijke getuigen in onze rechtbank, als kameraadschappelijke voorouders en als bewijs van de geschonden banden in onze gedeelde ecologie.

Maar wat betekent het voor jou als schrijver, denker, activist en jurist om je met kunst bezig te houden?

RDS: Je vraag raakt een gevoelige snaar bij mij als schrijver, denker, activist en jurist. De belangrijkste voorwaarde voor een denker is de vrijheid om te denken. Liberale rechten met betrekking tot de vrijheid van meningsuiting, expressie en geweten, beperken juist de vrijheid om te denken die ze beloven. Laat me het uitleggen.

Meestal houden mensen in hun dagelijkse leven zich bezig met het zorgen voor hun gezin en met activiteiten die sociale banden verstevigen - festivals en rituelen bijvoorbeeld. Elke samenleving in de menselijke beschaving heeft echter altijd enkele leden van hun gemeenschap gehad, en moet ze hebben, die nadenken over de toekomst van de gemeenschap en de voorwaarden die nodig zijn voor de reproductie ervan als een sociale eenheid, waaronder natuurlijk ook de relatie met hun natuurlijke omgeving.

Om deze reden zijn in inheemse gemeenschappen sjamanen en ouderen van belang, en feodale gemeenschappen brachten goeroes en rondreizende predikers voort buiten de formele instellingen van religie. Vrouwen speelden een grote rol bij het nadenken over de toekomst van de natuur en gemeenschappen, en oude beschavingen gaven hen een speciale plaats in de samenleving. Deze mannen en vrouwen voorzagen gevaren en handelden als antennes en sensoren om te waarschuwen voor existentiële bedreigingen. Deze maatschappelijke rol van denkers wordt vergroot in tijden van crisis. In tegenstelling tot dieren, hebben mensen geen instinctief gevoel van sociaal gevaar en collectief zelfbehoud. Mensen moeten die intuïtie cultiveren door oefening en kennis. Denkers en leraren spelen een grote rol bij het waarborgen van de leefomstandigheden door als sociale antennes en sensoren te fungeren. Het liberalisme ontnemt denkers het vermogen om als sociale antennes en sensoren van hun gemeenschappen te fungeren om hen te waarschuwen voor dreigende gevaren voor hun voortbestaan.

Het liberalisme doet dit in de eerste plaats door van denken een betaald beroep te maken - en zelfs een individualistische. Denkers zijn vervreemd van de wereld waar ze aan denken. In een betaalde baan wordt van intellectuelen verwacht dat ze nadenken over het voortbestaan van de instellingen

die hen betaalt, wat niet hetzelfde is als het voortbestaan van de natuur en gemeenschappen. Wanneer wetenschappers spreken over gevaren voor de natuur en gemeenschappen, bijvoorbeeld over de rampzalige gevolgen van koolstofemissies, wordt door de instellingen die hen in dienst hebben verwacht dat ze dit doen op een manier die leidt tot hun certificering, handel en koolstofmarkten, zodat bedrijven en staten kunnen overleven door koolstof uit te stoten, maar ook kunnen profiteren van de oplossingen.

Ten tweede verwerpt het liberalisme ontologische vragen, waarmee ik de grote vragen over onze leefwereld bedoel, zoals: wat is de zin van het leven, wat is het doel, wat is het menselijk lot, ethiek en esthetiek? In de liberale filosofie zijn dit waardeloze vragen omdat ze niet direct verkoopbare resultaten opleveren. In plaats daarvan geeft het liberalisme de voorkeur aan statistische redeneringen die nodig zijn om grote organisaties te besturen, empirisme dat het denken beperkt tot wat zichtbaar is aan de oppervlakte, en atomisme dat nodig is om relaties in 'dingen' te veranderen. Kennis wordt opgedeeld in disciplinaire silo's, zodat we de grootsheid van het universum reduceren tot een klein stukje ervan. We verliezen daardoor het perspectief op het leven, omdat we productie, consumptie en uitwisseling niet in de bredere context van het menselijk lot en doel kunnen plaatsen.

KAMMERAT

Kennis wordt 'kennisproductie' en een verhandelbaar goed in dienst van de markten.

Kooplieden hebben altijd in alle beschavingen de uitwisseling van goederen en diensten mogelijk gemaakt. De Europese Verlichting maakt voor het eerst het wereldbeeld van de kooplieden en hun doel tot het menselijke wereldbeeld en doel. Wat heeft dit alles te maken met je vraag wat het betekent om als denker met kunst bezig te zijn? In één woord betekent het vrijheid, de vrijheid om te denken.

Vandaag de dag is kunst het enige kleine eilandje dat nog de ruimte geeft aan denkers om na te denken. Natuurlijk is kunst ook enorm gecommodificeerd en is er een wereldwijde kunstmarkt. Maar in een tijd waarin universiteiten filosofie-afdelingen sluiten, wanneer filosofen worden gevraagd om praktisch 'nuttige' kennis te produceren, wanneer de breuk met de natuur zo velen heeft vervreemd, dat zelfs veel radicale denkers vaak niet in staat zijn om de puntjes op de i te zetten, biedt radicale kunst ruimte van waaruit nieuw denken kan ontstaan over de grote existentiële vragen van onze tijd.

Je zei dat voor jou ideeën altijd vorm hebben. Evengoed kunnen we zeggen dat vormen ideeën voortbrengen. Mensen zijn een conceptafhankelijke soort. Ze hebben concepten nodig om hun weg in de wereld te vinden - als

ze vuur zien, moeten ze zich kunnen voorstellen wat het met hen zal doen als ze het aanraken. De natuur is een oneindige bron van vormen en daarmee ook een onuitputtelijke bron van concepten en ideeën. De natuur bestaat niet anders dan als vormen en die vormen van de natuur hebben sinds het begin der tijden menselijke concepten gevormd en mensen in staat gesteld hun weg in de wereld te vinden. In yoga bijvoorbeeld, komt het idee dat staan als een palmboom (tada-padmasana) je ruggenmerg versterkt voort uit een zeer wetenschappelijk idee over het belang van houding voor je wervelkolom, maar ook het zeer visuele beeld van een palmboom. Eerst dien je je voor te stellen dat je rug recht is als een palmboom, om deze vervolgens na te bootsen tijdens dagelijkse oefeningen om je ruggengraat en dus je lichaam gezond te houden. Alle oefeningen in yoga bootsen houdingen van dieren en bomen na.

Wanneer onze relatie met de natuur wordt verbroken, zoals het liberalisme doet, verliezen we onze capaciteiten om concepten en ideeën te ontwikkelen uit de oneindige schat aan vormen die de natuur biedt. Ook hier stelt kunst ons in staat door middel van het vergroten van onze verbeelding, het lot van zoveel soorten en zoveel van de natuur die is uitgestorven door onze destructieve sociale instellingen te visualiseren. Een afbeelding van de verwoesting veroorzaakt door ontbossing en gedreven door staten en

bedrijven die medeplichtig zijn, kan ons helpen een apocalyptische vernietiging van de Aarde voor te stellen. Het zou ons de gevolgen in kunnen laten van het geloof dat staten en bedrijven gelijke rechten kunnen hebben als personen zoals jij en ik, en dat ze zowel de oorzaak van onze vernietiging als onze redders kunnen zijn.

Het CICC-project probeert de verbeelding van mensen te vergroten. Om te laten zien hoe onze rechtssystemen die filosofisch en politiek liberalisme actualiseren, iets waar mijn boek op ingaat, deze moderne monsters creëert die rechtspersonen worden genoemd - zoals bedrijven en staten - die de focus vormen van het CICC-project. Deze rechtspersonen werken aan het reproduceren van de bestaansvoorwaarden voor bedrijven en staten op een manier die het voor mensen onmogelijk maakt om de voorwaarden voor hun bestaan te reproduceren en voor de natuur om te regenereren. Staten en bedrijven zeggen dat hun voortbestaan essentieel is voor het voortbestaan van het leven. Het CICC-project wil laten zien dat precies het tegenovergestelde waar is: dat staten en bedrijven geen 'mensen' zijn, maar wettelijk vastgestelde sociale structuren die het voortbestaan van alle levensvormen bedreigen en die het uitsterven voor veel soorten - inclusief menselijke gemeenschappen - al een realiteit hebben gemaakt.

In jouw kunstpraktijk benadrukt altijd sociale bewegingen en hun strijd. Historisch gezien is kunst een belangrijke aanjager van sociale verandering geweest. Zie je een dergelijke verandering vanuit kunstenaars ontstaan met betrekking tot de intergenerationale klimaatcrisis waar we getuige van zijn? Wat zouden de stilistische kenmerken van zo'n kunstvorm zijn? Kan het de door pessimisme geïnspireerde dystopische kunst uitdagen die we tegenwoordig zoveel zien?

JS: De manier waarop je kunst beschrijft, heeft voor mij betrekking op de radicale verbeelding. Kunstinstellingen, haar infrastructuur en financiering hebben, zoals jij ook zegt, in de eerste plaats de taak de legitimiteit van de bestaande politieke en economische orde te reproduceren. Kunstenaars zijn bedrijven en kunstwerken zijn aandelen - de grootste impact is, zoals kunstenaar Hito Steyerl opmerkt, 'to make capitalism beautiful'². Maar de verbeelding is niet beperkt tot de commodificatie van kunst, het is van iedereen en heeft betrekking op ons vermogen om de wereld anders voor te stellen. En om de wereld te veranderen, moeten we ons eerst verandering voorstellen. In die zin is artistieke verbeelding een essentieel onderdeel van elk proces van politieke transformatie.

---

² Steyerl, Hito. *The Wretched of the Screen*. Berlin: *e-flux journal* en Sternberg Press, 2012: p. 93.

Natuurlijk kan verbeelding niet op zichzelf staan. Als kunstenaars die zich toeleggen op emancipatorische politiek, stellen we de wereld opnieuw voor, niet als een taak op zich, maar om de werkelijkheid te veranderen. Om te zorgen voor een herverdeling van rijkdom, voor gemeenschappelijk eigendom, voor het ontmantelen van het primaat van privé-eigendom, voor gelijke toegang tot gezondheidszorg, onderwijs en cultuur. Om dit te bereiken moeten we meer zijn dan kunstenaars, maar ook organisatoren en propagandisten, agitators en mobiliseerders, en vooral kameraden in sociale bewegingen en emancipatoire politieke organisaties.

Van het werk van Forensic Architecture dat zich bezighoudt met de manier waarop het klimaat wordt ingezet bij oorlogsmisdaden, tot de prikkelende performatieve protesten onder de slogan 'We are nature defending itself' van Laboratory for Insurrectionary Imagination, en het voedsel- en zaadactivisme van Zayaan Khan, zie ik zeker kunstenaars en anderen in het culturele veld zich organiseren om de politieke en economische machten die de klimaatcatastrofe veroorzaken het hoofd te bieden. Belangrijker nog, is dat ik zie dat ze dit niet doen onder het mom van de 'autonome kunstenaar', maar als onderdeel van een relationele alliantie met progressieve advocaten, activisten en emancipatoire politieke leiders. Net zoals jij zegt dat we de individualisering van

rechten moeten afwijzen om liberale misvattingen niet te reproduceren, zo moeten we ook de verbeelding en omzetten ervan in politieke realiteit niet individualiseren.

Dit is voor mij essentieel; om artistieke en radicale verbeelding te begrijpen als gemeenschappelijk en relationeel. Als we het uit onze grotere strijd halen, het isoleren, reproduceren we de scheiding die je beschrijft tussen mens en natuur. Het maakt de verbeelding tot handelswaar, als iets dat kan worden vastgehouden, verhandeld, geprijsd, en iemands eigendom kan zijn. Ideeën hebben vormen, en vormen maken de praktijk en zorgen voor het bevorderen van ideeën - dit is de kern van een onderling afhankelijke emancipatorische artistieke en culturele praktijk die breekt met het idee van de soevereine kunstenaar. Het artistieke en culturele erfgoed van waaruit ik werk is geërfd van de nieuwe vormen van kunst en cultuur die hebben bijgedragen aan en mogelijk zijn geworden door nieuwe vormen van politiek, van de Sovjetrevolutie tot het ecosocialisme van Thomas Sankara, van de Sandinisten tot de sociale ecologie van de Rojava-revolutie.

Dat brengt me bij een moeilijk te beantwoorden vraag. Jij en ik hebben, naar aanleiding van jouw onderzoek in *What's Wrong With Rights?*, en visuele morfologie van een alternatief klimaattribunaal geconceptualiseerd.

Een die inspeelt op jouw voorstel voor een herverdeling van rechten door een ruimte te creëren waar we onderling afhankelijke en intergenerationele rechten inzetten voor onze menselijke, niet-menselijke, anders-dan-menselijke en meer-dan-menselijke kameraadschappelijke voorouders, voor de menselijke, niet-menselijke, anders-dan-menselijke en meer-dan-menselijke kameraden die leven - overleven - in ons geschonden heden, en voor de ongeboren menselijke, niet-menselijke, anders-dan-menselijke en meer-dan-menselijke kameraden die nog moeten komen. Zo hebben we ons dat voorgesteld, maar hoe brengen we het in de praktijk? Hoe ziet je in dit stadium het wettelijk kader en de procedures voor de vervolging van intergenerationele klimaatcriminaliteit in de CICC? Kunnen we bijdragen aan het overbruggen van de ruimte tussen artistieke en juridische verbeelding, om de politieke realiteit vorm te geven?

RDS: De kern van je vraag gaat over de relatie tussen theorie en praktijk. De relatie tussen weten en handelen is in mijn ogen een van de grote mysteries van het leven. Wat beweegt ons ertoe te handelen of iets te doen? Het liberalisme gaat uit van het idee dat kennis automatisch zal leiden tot rationele actie voor verandering, en dat rechten de overgang van rationele kennis naar rationele actie vergemakkelijken. Maar is dit wel zo? Er is een

enorme hoeveelheid wetenschappelijke kennis die ons al tientallen jaren waarschuwt dat de manier waarop we de natuur exploiteren rampzalige gevolgen heeft voor ons leven, en een even grote hoeveelheid kennis die ons vertelt dat oorlogen en plunderingen van de Derde Wereld door bedrijven en militair-industriële complexen de belangrijkste oorzaken zijn van de wereldwijde migratiecrisis. Als kennis en rede, gemedieerd door rechten, leiden tot acties voor verandering, zouden we allemaal de straat op gaan om een einde te maken aan alle oorlogen, alle plunderingen door bedrijven en misbruik van het milieu, en de politici zouden gemakkelijk buigen voor de wil van het volk en een einde maken aan het misbruik van de natuur en volkeren, zoals ze in theorie zouden moeten doen. Maar dat gebeurt niet, en niet omdat we niet weten wat er aan de hand is. Dit is waar de toekenning van een menselijke status aan staten en bedrijven en hun relaties zo cruciaal is - zoals het CICC-project hoopt aan te tonen.

Het belangrijkste is om te bedenken dat verandering kan plaatsvinden, en dat dit heel plotseling kan gebeuren. Revoluties zijn in het verleden altijd onverwachte gebeurtenissen geweest, ze kwamen altijd als een verrassing. Wie dacht dat de bolsjewieken zouden winnen? Of de Franse boeren de aristocraten onder de guillotine zouden zetten, of dat de Chinezen zouden slagen in de Lange

Mars? Vaak zijn deze veranderingen plotseling. Radicale verandering vindt plaats in een samenkomst van omstandigheden is. De machtige Sovjet-Unie implodeerde plotseling en snel, net als het Britse rijk. George Floyd was zeker niet de eerste Afro-Amerikaan die door de politie werd vermoord. Waarom veroorzaakte zijn moord zo'n wereldwijde reactie? Vijfentwintig jaar lang hebben mensen in Bristol in het Verenigd Koninkrijk actie gevoerd voor het verwijderen van het standbeeld van de slaveneigenaar Colson, en ineens zonder enige planning, gooiden ze op een dag zijn standbeeld spontaan in de rivier. Hoe kan dat?

Instituten imploderen onder het gewicht van hun eigen tegenstrijdigheden. Dit geldt ook voor staten en bedrijven. De echte vraag voor politieke actie is deze: wanneer de instellingen imploderen, staan we dan klaar om het moment te grijpen en de wereld te veranderen? De ineenstorting van het kapitalisme in het begin van de twintigste eeuw leidde bijvoorbeeld tot twee wereldoorlogen en opende op onverwachte manieren ruimte voor politieke acties. De fascistische en verschillende scholen van liberalen traden op om het kapitalisme te herstellen en opnieuw op te bouwen. De socialistische en antikolonialistische grepen ook het moment aan om hun eigen agenda's voor bevrijding door te drukken. Ze waren zich al lang aan het voorbereiden, zodat wanneer de

instituten van markten, staten en het maatschappelijk middenveld implodeerden, ze hun eigen agenda's bij de hand hadden en maximaal voordeel uit hun interventies en voor zichzelf konden behalen. Daar zijn ze in ieder geval gedeeltelijk in geslaagd. We kunnen en moeten inspiratie blijven putten uit onze geschiedenis, nauwkeurig bestuderen waarom en hoe revolutionaire verandering plaatsvindt, onze kennis van de wereld blijven uitbreiden, hoe deze werkt, hoe deze uitbuit en onderdrukt, en doorgaan met het opnieuw bedenken van een ander soort wereld, blijf dromen van vrijheid en ons voorbereiden om het moment te grijpen wanneer het komt. Staten en bedrijven, de institutionele pijlers van hedendaagse samenlevingen, zijn al verstrikt in zoveel interne tegenstrijdigheden die ze zelf hebben veroorzaakt - globaal/nationaal, economisch/politiek, ideologisch/praktisch en nog veel meer. Ze kunnen onverwachts imploderen. Door mensen een ander soort wereld te laten bedenken, bereiden we ons voor op dat moment, zodat we het kunnen grijpen zoals anderen in het verleden hebben gedaan.

De bron van actie is onze 'innerlijke wereld', noem het emotioneel, psychologisch, spiritueel, ethisch, esthetisch, wat dan ook. Onze 'innerlijke wereld' wordt gevormd door onze sociale wereld over een lange periode. Het liberalisme ontkracht deze zeer diepe bron, zodat we onze bronnen

van inspiratie en actie niet meer kunnen begrijpen. Net als het dualisme tussen natuur en arbeid waarmee we dit gesprek begonnen, ligt ook het dualisme tussen lichaam en geest ten grondslag aan het liberale denken. Het kostte de Europese Verlichtingsdenkers een lange tijd door opeenvolgende stromingen in de filosofie, theologie en wetenschap om het dualisme lichaam-geest of geest-materie tot stand te brengen.

Net als bij de gedwongen verplaatsing van mensen van het land waardoor ze vervreemd raakten van de natuur, introduceert het lichaam-geest dualisme een schizofrene relatie tussen ons biologische bestaan, voedsel, kleding, onderdak en dergelijke, ons sociale bestaan, vrienden, familie, solidariteit, gemeenschap en dergelijke, en ons 'innerlijke leven'. Door de natuur van mensen en mensen van hun 'innerlijke leven' te scheiden, probeert het liberalisme de drie opnieuw te verbinden door middel van 'vrije wil', wat ook een fundamenteel concept is. 'Vrije wil' is gebaseerd op de rede die opereert in het domein van de geest. Collectieve actie kan echter niet voortkomen uit opgedeelde geesten. Dat is de reden waarom radicale kunst en literatuur, dat wil zeggen kunst en literatuur die niet gecommmercialiseerd is, zo essentieel is om ons 'innerlijke zelf', de bron van actie, te herstellen. Er kan geen transformatieve verandering zijn zonder kennis die tot onze rede spreekt. Tegelijkertijd kan er

geen transformatieve actie zijn als die kennis niet gepaard gaat met kunst, literatuur en muziek die tot ons hart, onze ethiek en esthetiek kunnen spreken.

Het CICC-project deconstrueert wettelijke kaders en procedures en laat zien hoe deze zijn gebaseerd op de ontologische onwaarheid dat staat en bedrijven 'personen' zijn. Het project legt bloot hoe de wet deze golems creëert en ze leven inblaast, en hoe de verlengde levens van staten en bedrijven als rechtspersonen hen in staat stellen om intergenerationele misdaden te plegen. Door de relaties tussen staat en bedrijven en hun medeplichtigheid aan intergenerationele klimaatmisdaden te deconstrueren en bloot te leggen, zal het CICC-project, naar ik hoop, niet alleen bijdragen aan het overbruggen van de kloof tussen artistieke en juridische verbeeldingskracht, maar ook helpen om onze geest te verbinden met ons 'innerlijke zelf' zodat we in staat zijn om de politieke en sociale realiteit vorm te geven.

BIO

RADHA D'SOUZA

Radha D'Souza is hoogleraar internationaal recht, ontwikkeling en conflict-studies aan de University of Westminster (VK). Voordat ze begin 2007 aan de University of Westminster begon, doceerde ze rechten aan de University of Waikato in Nieuw-Zeeland, en ontwikkelingsstudies, sociologie en sociale geografie aan de University of Auckland. Ze was als advocaat werkzaam bij het Hooggerechtshof van Mumbai op het gebied van arbeidsrechten, grondwettelijk en administratief recht, geschillen van algemeen belang en mensenrechten.

D'Souza werkt als schrijver, criticus en commentator. Ze is een activist voor sociale rechtvaardigheid en werkte met arbeidersbewegingen en democratische rechtenbewegingen in haar thuisland India als organisator en activistisch advocaat. Ze heeft samengewerkt met bewegingen voor sociale rechtvaardigheid in Azië-Pacific om de aandacht te vestigen op de effecten van internationaal economisch beleid op ontwikkelingslanden.

D'Souza heeft een BA in filosofie van Elphinstone College (University of Mumbai) en een LLB van New Law College (University of Mumbai), en ze voltooide haar doctoraat in geografie en rechten aan de University of Auckland. Zij is de auteur van *What's Wrong with Rights?* (Pluto Press, 2018) en *Interstate Disputes Over Krishna Waters* (Orient Longman, 2006) en werkt samen met de Campaign Against Criminalizing Communities (CAMPACC) in het Verenigd Koninkrijk. Samen met kunstenaar Jonas Staal richtte ze de *Court for Intergenerational Climate Crimes* (2021-lopend) op.

JONAS STAAL

Jonas Staal is een beeldend kunstenaar gevestigd in Athene en Rotterdam. Zijn werk gaat over de relatie tussen kunst, propaganda en democratie. Hij is de oprichter van de artistieke en politieke organisatie *New World Summit* (2012-lopend). Samen met Florian Malzacher leidt hij het trainingskamp *Training for the Future* (2018-lopend) en met mensenrechtenadvocaat Jan Fermon startte hij de collectieve actie-rechtszaak *Collectivize Facebook* (2020-lopend). Met schrijver en advocaat Radha D'Souza richtte hij de *Court for Intergenerational Climate Crimes* (2021-lopend) op en met Laure Prouvost is hij medebestuurder van de Obscure Union.

Tentoonstellingsprojecten bestaan uit onder andere *Art of the Stateless State* (Moderna Galerija, Ljubljana, 2015), *After Europe* (State of Concept, Athens, 2016), *The Scottish-European Parliament* (CCA, Glasgow, 2018) en *Museum as Parliament* (met de Democratische Zelf-Administratie van Rojava, Van Abbemuseum, Eindhoven, 2018-ongoing). Zijn projecten zijn op grote schaal tentoongesteld bij onder andere het Stedelijk Museum in Amsterdam, M_HKA in Antwerp, Moderna Museet in Stockholm en het Nam June Paik Art Center in Seoul, en tijdens de 7e Berlin Biënnale, de 31e São Paulo Biënnale en de 12e Taipei Biënnale.

Publicaties bestaan onder andere uit *Nosso Lar*, Brasília (Jap Sam Books, 2014), *Stateless Democracy* (met co-redacteuren Dilar Dirik en Renée In der Maur, BAK, 2015), *Steve Bannon: A Propaganda Retrospective* (Het Nieuwe Instituut, 2018) en *Propaganda Art in the 21st Century* (The MIT Press, 2019). Staal voltooide zijn promotieonderzoek naar propagandakunst aan het PhDArts-programma van de Universiteit Leiden.

COLOFON

Court for Intergenerational Climate Crimes (CICC)
is een project van Radha D'Souza en Jonas Staal,
in opdracht van Framer Framed, Amsterdam.

PROJECT-TEAM

Radha D'Souza (advocaat, schrijver, academicus); Jonas Staal (kunstenaar); Josien Pieterse en Cas Bool (coproducenten, Framer Framed); Paul Kuipers (architect); Remco van Bladel (ontwerper); Ashley Maum (onderzoeker en co-programmeur, Framer Framed); Kees Stad (onderzoeker en co-programmeur); Nadine Gouders (coördinator en onderzoeker, Studio Jonas Staal); Jean Medina (productiecoördinator, Framer Framed); Vincent W.J. van Gerven Oei (adviseur vertalingen); Ruben Hamelink (filmmaker en fotograaf); Dinara Vasilevskaia (ontwerper, Framer Framed); Rolien Zonneveld (hoofd creatie en (social) media-strategie, Framer Framed); Betül Ellialtioglu (communicatie- en PR coördinator, Framer Framed); Irene de Craen (vertaling); Michael Klinkenberg, Roelof Vossebeld, Lies van Dam, Daan Hoffman, Noud Vossebeld, Nick van Dijk, Thomas de Kroon, Tim van Elferen, Iwan Kolk, Bas Verduijn, Freerk Wieringa, Alja Bronswijk (productieteam installatie, The Adventures of Mr. Soundmount).

FRAMER FRAMED-TEAM

Ali Amghar
Noa Bawits
Cas Bool
Betül Ellialtioglu
Evie Evans
Ella Fengler
Wendy Ho
Hyunji Kim
Jiyoung Kim
Emily Shin-Jie Lee
Susanne van Lieshout
Ashley Maum
Jean Medina
Josien Pieterse
Frederique Pisuisse
Margot van Ruitenbeek
Nina Vaessen
Carola Vasileiadi
Dinara Vasilevskaia
Rolien Zonneveld

PARTNERS

Van Abbemuseum, Eindhoven,
Textiellab, Tilburg.

ONDERSTEUND DOOR

Dutch Ministry of Education, Culture
and Science, Amsterdam Fonds voor
de Kunst (AFK), Mondriaan Fund,
Amsterdam, Stimuleringsfonds voor
Creatieve Industrie, Rotterdam,
Outset Netherlands, Amsterdam.

MET DANK AAN

Framer Framed Friends; Pluto Press
(London); Jodi Dean, en haar essay
*Comrade: An Essay on Political
Belonging* (Verso Books, 2019).

FRAMER FRAMED

ADRES

Framer Framed
Oranje- Vrijstaatkade 71
1093 KS Amsterdam

OPENINGSTIJDEN

di - zo, 12:00 - 18:00

VOLG ONS

[/framerframed](#)

Kameraden (Taal) vlnr→

Bonindikbek (Vietnamees); Varkenspootbuideldas (Kabardijns);
Stellerzeekoe (Frans); Abingdon Eilandschildpad (Sanskrit)